

TREKWAARNEMINGEN VAN JEUGDBONDERS
GEDURENDE EEN PERIODE VAN VIJF JAAR

De invloed van de inpoldering van Zuidelijk Flevoland op de najaarstrek van spreeuwen

Door Huib P. M. Strengers

Gedurende de jaren 1965-1970 hebben de jeugdbonden voor natuurstudie in het Gooi gekeken welke invloed de inpoldering van Zuidelijk Flevoland zou hebben op de najaarstrek van spreeuwen. Tinbergen had reeds gewezen op de grote functie die het IJsselmeer had voor de spreeuwentrek. Doch al bij de totstandkoming van Oostelijk Flevoland bleek dat er veel in de trekgewoonten ging veranderen. Het leek ons aardig om bij de inpoldering van Zuidelijk Flevoland te kijken hoe deze veranderingen zich gingen manifesteren.

Wij hadden het gebied in 3 delen gesplitst waarin wij posten hadden uitgezet. De verdeling was als volgt:

1. De polder (Zuidelijk en Oostelijk Flevoland)
2. De Veluwerand
3. Het Gooi

Posten in de polders waren:

Lelystad, paal 11 en 8 op de Knardijk, aansluiting nieuwe dijk, Hardersluis, Muiderberg, Pampushaven, Gemaal De Blocq van Kuffeler.

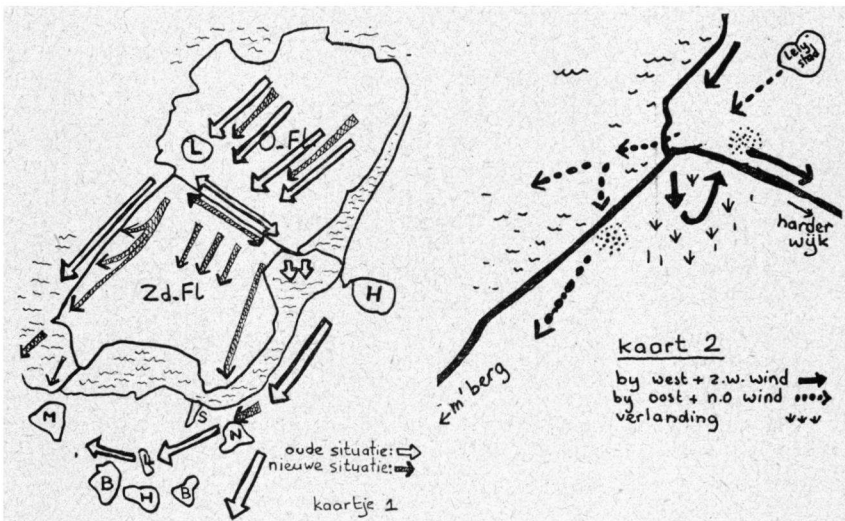
Posten aan de Veluwerand:

Harderwijk, Weisteeg, Nulde, Horst, Nijkerk, Spakenburg, Soest.

Posten in het Gooi:

Laren, Bussum, Hilversum, Naarden en 't Naardermeer.

Hoewel wij er naar streefden op een teldag alle posten tegelijk te bezetten, was dit wel eens niet mogelijk daar de meeste medewerkers scholieren en studenten waren.

Sommige posten werden vrijwel dagelijks bemand, dit was omdat wij vrij snel ontdekten dat de slaaptrek een grote invloed uitoefende op de normale trek. Daarom hebben wij naast het onderzoek nog apart de slaaptrek in het Gooi bekeken. Centrale roestplaats daar was het Naardermeer, welke wij, dank zij de medewerking van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, wekelijks konden bezoeken.

Het Gooi, en de Eempolder in het bijzonder, fungeerden als fourageergebied voor de spreeuwen die, gestuwd door de Knardijk, van Harderwijk afkwamen.

Vlak na zonsopgang, zagen wij een sterke trek in oostelijke richting langs het Gooimeer. De spreeuwen vlogen door tot de Eem bij Spakenburg en gingen zich dan in de loop van de dag verspreiden over de gehele Eem-polder om te fourageren. Enkele uren later was er een sterke trek waar te nemen in tegenovergestelde, dus westelijke en zuidwestelijke richting. Deels fourageerden deze spreeuwen in de Eempolder deels trokken ze door via Laren naar Hilversum. Door de hoogbouw van Hilversum ontstond hier een sterke stuwung naar Bussum. Meestal werd achter Bussum in de Hilversumse Meent gefourageerd waar vandaan de spreeuwen van achteren het Naardermeer binnenvielen.

De spreeuwen die gedurende de dag hadden gefourageerd in de Eempolder keerden tegen het eind van de middag terug naar het Naardermeer. Gedeeltelijk vlogen de spreeuwen dezelfde route als 's morgens en gedeeltelijk via Laren en Hilversum.

De spreeuwen die 's morgens langs het Gooimeer trokken in westelijke richting kwamen vanaf Harderwijk. Echter, bij de spreeuwen ontstond een splitsing ter hoogte van Spakenburg waar een deel doorvloog naar het Gooi en een deel de voorkeursrichting opnam en uitkwam bij Soest.

Het trekverloop bij Lelystad is naar wij veronderstellen redelijk bekend; de Knardijk veroorzaakt een stuwung die zowel de spreeuwen naar Harderwijk kan dirigeren alswel naar Lelystad zelf. Het was juist hier waar we verandering mochten verwachten in het trekverloop.

Jaarlijks kwam de dijk vanaf Muiderberg meer op Lelystad aanzetten, en dit bleek voor de spreeuwen al veel te betekenen. Ook de weersinvloeden speelden hier een rol doch daar wil ik hier niet verder op ingaan.

Hier volgt een overzicht van een jaarlijks op hetzelfde tijdstip gehouden telling:

2 november 1963	4 november 1964	2 november 1965
90 % nieuwe dijk	80 % nieuwe dijk	97 % nieuwe dijk
2 % Harderwijk	20 % Harderwijk	3 % Harderwijk
8 % ZW. in zee		
2 november 1966	3 november 1967	
40 % Harderwijk	90 % nieuwe dijk	
60 % nieuwe dijk	10 % Harderwijk	

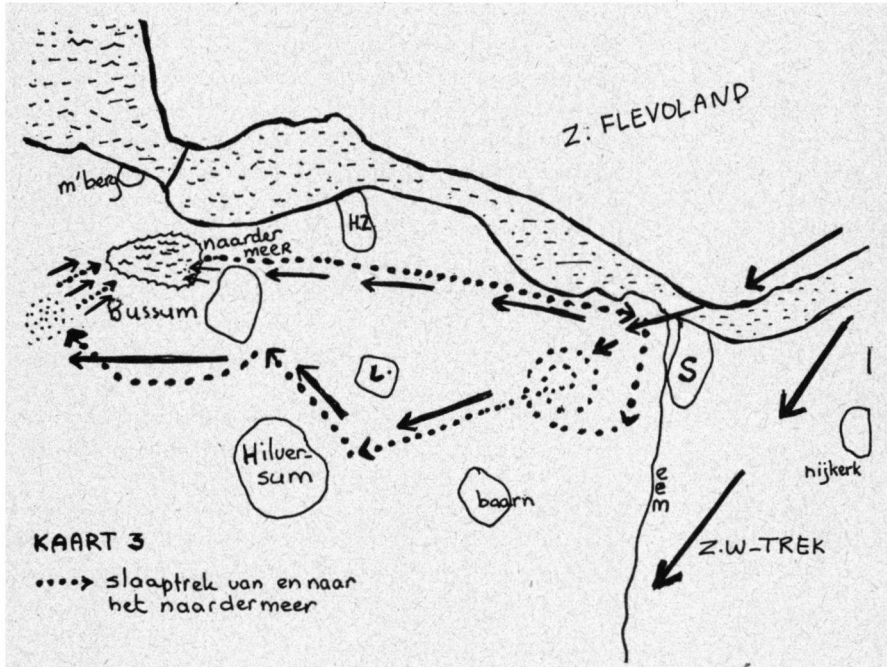
Er werd altijd geteld van 8 tot 10 uur 's morgens, in 1963 was er matige z.o. wind, het was zeer helder weer en de nieuwe dijk was vanuit Lelystad al wel zichtbaar.

helder weer, licht vriezend en een zwakke z.o. wind. Tenslotte in 1967 was er een sterke z.w. wind en was de temperatuur voor de tijd van het jaar hoog.

Met uitzondering van 1964, toen er zware mist was, passeerden er altijd een 2500 tot 3500 spreeuwen.

Ook ter hoogte van paal 11 en 8 op de Knardijk kwamen spreeuwen uit Oostelijk Flevoland aangezet, terwijl even verder bij paal 5 de oostelijke dijk uitkwam van het toekomstige Zuidelijk Flevoland, deze was in 1967 gereed.

Spreeuwen die tot nu toe door de Knardijk gestuwd waren, vonden hier

aanleiding deze dijk op te vliegen, mits de weersomstandigheden gunstig waren. Doch meestal deden ze dit maar enkele kilometers om dan naar land over te steken; ze kwamen dan uit bij Horst, Weisteeg of Nulde.

Nu de polder droog ligt zien we dat de angst blijft bestaan voor de spreeuwen de polder in te trekken. De stuwung van de Knardijk blijft dan ook merkbaar. Het percentage dat bij paal 5 het oostelijk dijkgedeelte opvlood nam toe en de trek naar Horst, Weisteeg en Nulde verviel nagenoeg helemaal.

De spreeuwen bleven de dijk volgen tot Nijkerk waar ze bij de brug aldaar aan land kwamen, mede ook omdat de dijk hier sterk westelijk buigt en te veel van de voorkeursrichting van de spreeuwen afweek.

Hetgeen wij in de Eempolder zagen, het ontwijken ervan als de spreeuwen op trek zijn, en het vervallen van de angst voor deze grote open vlakke bij slaaptrek bevreesdde ons.

In 1964 was er een dichte mist met krachtige westen wind. In 1965 was het op de teldag licht vriezend weer met een zwakke z.w. wind. In 1966 was het Misschien moeten wij spreken van fourageerdrang en/of slaapdrang. Hetzelfde verschijnsel is waargenomen in de Haarlemmermeerpolder, door Blekendaal en ook wij zelf hebben hier enkele malen gepost. Van hieruit zagen wij geregeld dat de spreeuwen doervlogen naar de kust en daar onder stuwung verder zuidelijk vlogen.

In hoeverre de nieuwe polder als roestplaats voor de spreeuwen zal kunnen gaan fungeren is nog niet te zeggen. Spreeuwen prefereren water onder hun roestplaats boven land waar ze kwetsbaarder zijn. Dit gaat niet op als hoge bomen als slaappleats fungeren.

In het Naardermeer was na de drooglegging van Zuidelijk Flevoland wel een lichte achteruitgang waarneembaar van de aantallen spreeuwen die daar de nacht doorbrachten, doch daar de aantallen soms zo hoog lagen maakte dit nog maar weinig uit. Aantallen van rond de 400.000 spreeuwen waren in het Naardermeer normaal. Omdat er nogal grote tussenpozen lagen in het binnenvallen en omdat van 3 of 4 kanten af werd geteld in het Naardermeer waren vrij nauwkeurige schattingen te maken.

Wat betreft de directe invloed van de polder op de trek viel deze ons enigszins tegen. Het beruchte punt Lelystad-hoek Knardijk is verplaatst naar Pampushaven waar een grote stuwingsplaats is ontstaan. Zeker met z.w. wind zien we grote aantallen spreeuwen in zee trekken die dan doortrekken naar Amsterdam.

Duidelijk is ook de invloed van de strekdammetjes die aan de dijk Lelystad-Muiderberg zijn gebouwd. Vele spreeuwen laten zich hierdoor misleiden; ze vlogen eerst in zee maar keerden na enige tijd weer terug.

Dit artikel is slechts een gedeelte uit de bevindingen die een groep jeugdbonders gedurende 5 jaar hebben gedaan. Het ontbreken van professionals bij dit onderzoek zal zeker merkbaar zijn. Niettegenstaande hopen wij enige nieuwe aspecten belicht te hebben.

* *Huib P. M. Strengers, Rijksweg nz 14, Havelte Dr.*

LITTERATUUR:

Amoeba (1956): jrg. 32, nrs. 8 & 9.

Amoeba (1967): jr. 43, nr. 4.

Blekendaal, Ph. (1970): De vogels van de Haarlemmermeer.

Blijdenstijn, J. P. & c.s. (1964): Natuurleven in Nederland.

Grujjs, E. M. (1965): On the influence of environmental factors of the autumn migration of chaffinch and starling.

Peterson, R. T., G. Mountfort, P. A. Hollom (1968): Vogelgids voor alle in ons land en overig Europa voorkomende vogelsoorten.

Sluiters, J. E. (1961): Prisma Vogelgids.

Tinbergen, L. (1949): Vogeltrek.

Het Vogeljaar (1965): jrg. 13, nrs. 1 & 4.

Het Vogeljaar (1966): jrg. 14, nr. 4.

Het Vogeljaar (1968): jrg. 16, nr. 6.